

רודיארד קיפלינג

חוקר הארצות

“אין סבה ללכת הלאה.
באן הגבול. שם אין תוחלת.”
כך אמרו, והאמנתי.
ופרקתי את הצרור,
ובניתי לי חנה שם
לנגלי רכסי התבלת.
שם זרעתי גם גדרתי,
שם המסלות עוצרות.

עד שקול מצפון גרוע
בי הכה כרע חרש;
על תהפוכות הנצח
הוא לחש יומם וליל.
“יש דבר סתר. לך, מצאנו.
לך ובלש אחרי הרקס –
סוד חבוי אחרי הרקס.
הוא עורג אליך. לך!”

והלכתי, דחוף תוחלת.
בלי לומר שלום הלכתי
עם חיות משא ופוני
כששכני עוד ביינם.
געשו גלי הרקס;
אמונה תמיד טפחתי
אך הרים היא לא עקרה לי
ועמדו הם בעינם.

צעד צעד שם הדסתי:

לְצַדִּיקִים כְּקְרוֹסָלָה,
לְפָנַי כִּי אֵין לִי מַיִם,
לְאַחֹר כִּי אֵין כְּרִים.
וּמַעַל לְקוֹ הַיַּעַר
סַחֲפֹת שְׁלֵג, עֲרִית סֶלַע –
וּלְפֶתַע קוֹר שֶׁל רוּחַ:
זֶהוּ מַעֲבַר הָרִים !

שְׁמִי יִתֵּן לּוֹ, כֶּךָ חֲשַׁבְתִּי,
אֲךָ בְּכַפּוֹר רוּחוֹת הַלְיָלָה
מִתּוֹ לִי סוּסֵי הַפּוֹנִי,
וְקָרָאתִי שְׁמוֹ "מֶרְה".
(כְּבָר עוֹבְרֹת שֵׁם רַבְּבָת).
אָבֵל אֲזַ חֲזוֹר הַלְחַשׁ:
"סוֹד חֲבוּי אַחֲרֵי הַרְכָּס.
הֶלְאָה ! הֶלְאָה ! אֵל תִּירָא !"

וּבְעוֹדֵי נוֹאֵשׁ יִדְעֵתִי:
יְד אֵלֵי עָלִי מִנַּחַת.
וְאוֹלֵי תַרְמִיית עֲצָמִית הִיא,
קִטְלָנִית וְעַקְשָׁנִית...
עוֹד אֶפְשָׁר לְחֹזֵר הַבִּיטָה
חִי... הָרִי אוֹכְלָנִי פֶחֶד...
אֲךָ הַמְשַׁכְתִּי. וְיִרְדְּתִי
אֵל הַעֲבַר הַשְּׁנִי –

עַד שֶׁהַשְּׁלֵגִים הִדְשִׂיאוּ,
הִדְשִׂאִים הָיוּ לְאַחוּ,
וְהָאָחוּ לְסֹבֵךְ יַעַר
בוֹ פְּכַפּוֹךְ פְּלָגִים הֶמָּה ;
אֲךָ הַסֹּבֵךְ דָּלֵל לְשִׁית,
הַפְּלָגִים דָּלְחוּ וּמָכוּ,
וְהִנֵּה אֲנִי בֵּין שְׁנַיִם:
גֵּיא צְלָמוֹת, שְׁמִי שְׁמָמָה.

את המדורות עם לילה,
את הקול מן השלהבת,
את הפרצופים שצצו
בעשן – אני זוכר ;
את האבן שידיתי
והבנתי : המה הכל.
"סוד חבוי אחרי הרקס",
סחו. לא דבר-מה אחר.

עוד אזכור – איך השתגעתי,
איך הבנתי זאת ברגע
שצעקתי "הלו, הלו"
לפנים פרי הדמיון.
המדבר שדה חיוניות הוא
אך הלכו בו רגב רגב
שתי רגלי ונשאוני
חבולות ודמיות.

עד שהתחלפה הארץ :
ארץ בני אדם אווה !
ארץ ירק, ארץ חרש,
ארץ לאדם לבן !
שם מצאתי מן ומים,
שם החלפתי און שבוע,
את הסיוטים נשיתי –
מיתרי שנית בון.

קמתי מחדש. סמנתי
על עצים בחד אומל איך
אתקדם בסקר שטח
וצעדתי מתפעל.
כשחפש שאול הנער
אתונות, מצא כס מלך –
ואני יותר ממנו ;

לי גם לו לחש האל.

מעלה בְּהַרֵי הַקָּרַח
הַתְּלוּיִים עַל חוּט הַסַּעַר,
מְטָה בֵּין בְּצוֹת בְּצַבֵּעַ
שְׂצָבְעוּ בְּצַעֵי עֶפְרוֹת,
עַד שְׁמַעֵי מְלֻמּוֹל כַּךְ-רַחֵב
שֶׁל נְהַר אֲדִיר בְּיַעַר
שְׁמַעְבֵּר לוֹ שׁוֹפֵעַ
כִּר שָׁבוּ נוֹכַל לַפְּרוֹת!

שֵׁם כְּרָכִי עֲתִיד צְפִיתִי,
עַל כְּבִישֵׁי דְמִיּוֹן הַמְּרֵאֲתִי,
וְהַמִּים מִים מִים
הַמּוֹנֵם תְּהוֹם הוֹמָה –
נְהָרוֹת שׁוֹצְפִים בְּרַעַשׁ
בִּיעָרוֹת שְׁכֻמוֹ בְּרֵאֲתִי,
מִישׁוּרִים מְשִׁבְרֵי שְׁבֵר
הַעוֹרְגִים כְּבָר לְעֶצְמָה!

כֵּן, בְּרוּר: אֶת הַכּוֹתֶרֶת
יִקְבְּלוּ הַחֲכָמוֹלוּגִים
שְׁיִתְּרוּ אֶת הָאֶרֶץ
אֲחֵרֵי בְּלִי לְחֻצִים:
יִצְעָדוּ בְּנִתִיב הַתְּנוּיָה,
בוֹרוֹתֵי יְרוּם בְּלָגָם,
וּבְשׁוֹכֵם – גְּבוּרוֹת יִגִּידוּ
וַיִּכְנוּ "הַחֲלוּצִים".

הֵם יִרְאוּ עֲרֹנֹת הָאֶרֶץ
אֲךָ יִחְמִצּוּ אֶת עֶרְיָה;
נְהָרוֹת – אֲךָ לֹא אֶת אֱלֹה
שֶׁהָרוּ לִי בְּלִילוֹת.
גְּלַעֲדֵי יְלָדֵי הָאָבֶן

יוליכום – אַךְ לְמַפְרָע
לִי יֵאמְרוּ עוֹקְבֵי : עֲקֹבְנוּ
כִּי הִקְדַּמְנוּ לְגִלוֹת.

הַחֲמוֹר אַחַד נְשֵׂאתִי ?
הַחֲמֻדָּתִי נְלוּ דוֹנָם ?
אִם גְּרָגִיר אַחַד לְקַחְתִּי ?
לֹא, אֲפֹלוּ לֹא בְרִשׁוֹת !
כִּי בּוֹרְאֵי הַטּוֹב גִּמְלָנִי
עֲשֶׂה מוֹנִים, דַּעוּ נָא.
דַּעוּ, הֲגַם שְׁלֹא תִבְנֶנוּ,
נַעֲלוּ. עֲלוּ וּרְשׁוּ.

מִיִּנְרָלִים תִּמְצָאוּ שָׁם,
עֵץ, מִקְנֵה, נְתִיבֵי שֵׁיט
וּפְחָם (מוֹזִיל רַכָּבֹת !)
לְתַדְלַק וּלְהַחֵם.
אֲלֵנוּ נִצֵּר אֵת זֹאת הָאָרֶץ
עַד עֲמוֹ נִבְשִׁיל לָהּ ; שִׁי הִיא.
כִּי בָחַר לְלַחֵשׁ לִי לַחֵשׁ –
וּמִצָּאֲתִיהָ. הִיא לְכֶם !

כֵּן, זֹאת "אָרֶץ לְעוֹלָם-לֹא",
עִם הַ"אֵין סִבָּה לְלָכֶת"
שְׁלָכֶם, עִם "אֵין תּוֹחֵלֶת",
אָרֶץ אֵין וּבְלִי וּבְלֵאֵי...
קוֹל לַחֵשׁ לִי וְהִלְכֵתִי
אֶל מִתַּת הָאֵל, לְרַכֵּס.
גַּם לְכֶם הֵיחָה יְכַלֵּת –
אֲךָ הַקוֹל לַחֵשׁ אֵלַי.

'חוקר הארצות' (*The Explorer*) אינו מן המוכרים והבולטים בשיריו הרבים של רודיארד קיפלינג. הקורא העברי מכיר את 'אם', ושמע גם את שמעו ושמצו של 'משא האדם הלבן'. שיר זה האחרון מצדק את הקולוניאליזם האירופי בכך שהוא מביא ברכה וקדמה לעמים נחשלים. בסימן זה עומד חלק נכבד מיצירתו של קיפלינג, הבריטי יליד הודו (1865–1936), ובכלל זה גם שירנו, 'חוקר הארצות'. גיבור השיר הוא מגלה-ארצות מהנוסח שרווח במאה ה-19, הסבור שהוא ממלא צו אלוהי ועיקר מעייניו במציאת אזורים שוממים ראויים להתיישבות.

לא מהשירים המוכרים והבולטים, אמרנו. אכן, בשבע ביוגרפיות של הסופר והמשורר המהולל בדקתי, ורק בשתיים נזכר השיר, ובקצרה, אגב סקירת עיסוקיו האחרים של קיפלינג בשנת ראשית חיבורו של השיר, 1895; הוא התגורר אז בוורמונט, ועמד בין פרסום חלקו הראשון של ספרו המוכר ביותר, ספר הג'ונגל, לבין פרסום חלקו השני. השיר לא תורגם אף פעם לעברית, ככל הידוע, אבל בזמנו הוא דיבר אל לבם של נוסעים ומגלי ארצות. צירוף שתי העובדות הללו הוא שהובילני אל השיר. ומעשה שהיה כך היה.

ספרו של דיוויד גראן 'העיר האבודה Z', על מגלה הארצות הנועז פרסי פוסט שאבד בג'ונגל האמזונס ב-1925, עמד לראות אור בהוצאת 'כנרת זמורה ביתן'. בספר, שנכתב במקורו אנגלית, צוטטו שורות אחדות מ'חוקר הארצות', משום שזה היה אחד השירים האהובים על פוסט, והעתק שלו נמצא בין חפציו. כיוון שלא נמצא תרגום עברי קיים של השיר, התבקשתי לתרגם את השורות הללו, וכך עשיתי. אלא שכמו הרכס שקרא לגיבור השיר, הרכס השירי הזה קרא לי: המרחבים הגלומים בו, הדהודי האתוס העברי הקדום והעכשווי של הסיירות והחלוציות, הגבריות המתגברת והמתנגנת לה במפל חרוץ למעיל נשיים. נכון, גם כמה ביטויים מביכים של העדפת האדם הלבן – אך למכשולים הללו יכול אוכל. הרי למסע הרפתקאות אני יוצא פה, לא למסע תפנוקים.

המוזיקה, הכרעתי תחילה בלי היסוס, תהיה פה לפני הכול: התרגום ייצמד למשקל ולדגם החריזה המקוריים ולרוחם. שכן רביעיות הטרוכאים שבבסיס שירו של קיפלינג הן שכבשו את לבי מלכתחילה, ולהפר את האמונים להן נראה לי, במקרה המיוחד של 'חוקר הארצות' ושלי, כמעשה בגידה קטן. כידוע, העברית צריכה פחות מילים ופחות אותיות משצריכה האנגלית כדי לומר דבר מסוים, אך מנגד דרושות לה יותר הברות. מתרגמים רבים של שירה אנגלית לעברית בוחרים להוסיף 'רגליים' משקליות, כלומר להוסיף הברות לכל שורה. מי שמחליט כמוני לשמור בהתרגום שיר מאנגלית לעברית על המשקל המקורי, גוזר על עצמו מיניה וביה שהגרסה שהוא יוצר תהיה תמציתית יותר בתכניה. נכפה עליו כגיגית הצורך – החופש! – לברור בין עיקר לקצת-פחות-עיקר.

והירות נוספת נטלתי. בנוסח העברי שלפניכם משובצים פה ושם ביטויים, ואפילו שורות שלמות, מתוך פרשיות רלבנטיות במקרא ומתוך השירה והפזמונאות הישראליות המודרניות. קצת על תקן קולוניאליזם פואטי יהודי, מענה לרוח הכובשת והמספחת של הקולוניאליזם מבית מדרשו של קיפלינג; קצת כהזדהות זמנית עם תורת התרגום ה'מייהדת' של המתרגמים העברים במאה התשע-עשרה, המאה שגם הלידה את השיר הזה; קצת כהעצמה של היסוד המקראי המצוי ב'חוקר הארצות' ממילא; ובעיקר לשם השעשוע המשותף שלי ושלכם.

(נוסח עברי והערות: צור ארליך)